

Atatürk'ün Devrim Modeli

Bağımsızlaşma özlemi ve bu doğrultudaki girişimler 20. yüzyılın en belirgin özelliklerinden biri olmuş ve 21. yüzyılda da etkisini sürdüren bir olgudur. Bağımsızlaşma olgusunun en önemli bir esin kaynağı ve örnek olayı Anadolu Türklerinin Batılı sömürgeci devletlere karşı verdiği ulusal bağımsızlık savaşı ve bu savaşın utkuyla bitmesi sonucu gerçekleştirilen Atatürk Devrimi'dir. Nasıl Fransız devrimi ulusçuluk duygusunun kıta Avrupa'sında, Balkanlar'da yayılmasına yol açmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altındaki Balkanlı ulusları bağımsızlığa itmişse, Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı, Atatürk'ün Devrim Modeli de kendinden sonraki sömürgecilikten kurtulma, bağımsız olma savaşlarında, özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerinde etkili olmuştur. Öncelikle belirtmekte isterim ki Atatürk'ün Devrim Modeli Kapitalist ve Marksist Modeller arasında bir üçüncü kalkınma-çağdaşlaşma modelidir. Bunun böyle olduğunu ünlü Fransız anayasa hukukçusu Maurice Duverger gibi önemli yabancı düşünürler de öne sürmektedirler. Atatürk'ün Devrim Modeli gelişmekte olan ülkelere esin kaynağı olmuştur. Çünkü Atatürk'ün Devrim Modeli'nin başlıca özelliği "ulusal" oluşudur. Bu Model, ülkenin tarihsel, ekonomik, siyasal ve toplumsal birikimi doğrultusunda oluşturulmuştur. Atatürk Devrim Modeli'nin başarı şansı, bir ülkeye uygulanmak istenen, bir ülkenin kabullenmeye zorlandığı yapay modellerden çok daha fazladır. Çünkü Atatürk'ün Devrim Modeli bir ülkenin "gerçekleri" doğrultusunda oluşturulmuştur. Türk Devrimi'nin önderi Mustafa Kemal Atatürk, Türk Devrimini şöyle tanımlamaktadır: Türk Devrimi nedir? Bu devrim, sözcüğün ilk anda akla getirdiği ihtilal anlamından başka, ondan daha geniş bir değişmeyi içermektedir. Bugünkü devletimiz çağlardan beri gelen eski biçimleri ortadan kaldıran en gelişmiş biçimdedir. Ulusun, varlığını sürdürmesi için bireyleri arasında düşündüğü ortak bağlardan, çağlardan beri gelen biçim niteliğini değiştirmiş, yani ulus, dinsel, mezhepsel bağlantı yerine Türk ulusallığı, ulusçuluk, ulusal kimlik bilinci bağıyla bireylerini toplamıştır. Ulus, uluslararası genel savaşım alanında yaşamın ve gücün nedeni olarak bilim ve aracın ancak çağdaş uygarlıkta bulunabileceğini kanıtlanmış bir gerçek olarak ilke kabul etmiştir. Ulus, bu değişiklikler ve devrimin doğal ve zorunlu gereği olarak genel yönetimin ve tüm yasalarının ancak dünyasal gereksinmelerden esinlenen ve gereksinmelerin değişmesi ve gelişmesiyle sürekli değişme ve gelişmesi gereken dünyasal bir yaşam yönetimi olarak kabul etmiştir. Yapılan ve yapılmakta olan devrimin amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve tüm anlam ve biçimiyle uygar bir toplum haline ulaştırmaktır. Devrimin temel ilkesi budur. Görülüyor ki, Atatürk'ün Devrimi, toplum ve devlet yönetiminde dinsel kuralları, bu kurallardan kaynaklanan yasaları, düzenlemeleri, bunların oluşturduğu düzeni itmiş, ortadan kaldırmıştır. Bunların yerine Batı'da gelişen pozitif düşünceyi; bilime, insan usuna dayalı yaşam biçimini koymayı, bunun gereği olan düzeni kurmayı ve devlet ve toplum yapısını bu doğrultuda gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Atatürk'ün Devrimi, ulusun bireyleri arasında ortak bağ olarak ulus olmayı, ulusallığı, ulusçuluğun gereklerini yerine getirmeyi öngörmektedir. Ancak dünyasal gereksinmeler doğrultusunda bu gereksinmelerden esinlenmeyi; gereksinmelerin değişmesi ve gelişmesiyle de ortaya çıkan istekler doğrultusunda yeni değişme ve gelişmelere yönelmeyi, yaşanan çağın gerisinde kalmamayı Devrimin gereği saymaktadır. Bu yönüyle Atatürk'ün Devrimi ulusal bir devrimdir ve laik, pozitif düşünceye dayalı olarak da bilimsel, usçu niteliktedir. Atatürk'ün Devriminin büyük özelliği doğmacı olmayışı, kalıplaşmayı yadsıması; toplum ve devlet yaşamını her zaman ve her çağda doğru, geçerli sayılan kurallar ve yasalarla sınırlandırmak isteyen ideolojileri benimsememesidir. Ancak yeniliğe ve değişime açıklığına karşın Atatürk'ün Devrim Modeli'nin ve Atatürkçü düşünce sisteminin ödün vermediği, ödün vermeyeceği iki temel özelliği vardır. Bu iki temel özelliği "iki kırmızı çizgi" olarak da tanımlayabilir ve bunları şöyle açıklayabiliriz: Atatürk'ün Devrim Modeli, ülkenin ve ulusun bölünmez bütünlüğünden ve yönetim biçiminin, rejimin, siyasal otoritenin laik bir temele oturması gereğinden ödün vermez. Atatürk'ün Devriminin en büyük özelliği bir ulusal kurtuluş eylemi olarak

başlaması, bu savaşın siyasal, askeri alanda başarıyla sonuçlanmasından sonra çağdaşlaşmayı amaç edinerek köklü değişmelere, toplumu bütünüyle değiştirecek gelişmelere yönlenmesidir. Atatürk'ün Devrim Modeli sömürülen, ezilen bir sınıfın ihtilaliyle gerçekleştirilen, ihtilal sonrasında o sınıfın egemenliğine dayalı bir yönetime olanak sağlayan bir devrim modeli değildir. Atatürk'ün Devrim Modeli sömürülen, ezilen, yok edilmek istenen bir ulusun, sömürgeci, yayılmacı devletlere olduğu kadar toplumun geri kalmışlığında baş sorumlu Osmanlı yönetimine, yöneticilerine karşı geliştirilmiş olmasıdır. Atatürk'ün Devrimini kendisinden öncekilerden ayıran özellik bu Devrimin ulusal boyutlarda başlaması, tüm ulusu kapsamasıdır. Atatürk'ün Devrim Modeli'nin ulusallığı yanında evrensel yönleri de vardır. Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarında ve sonraki dönemlerde sömürgeci, yayılmacı, güçlü devletler Asya'nın, Afrika'nın, Güney Amerika'nın çeşitli renkten ve soydan uluslarını sömürmekte, bu ülkelerin halklarını bağımsızlıktan yoksun bırakmaktadırlar. Devrimin önderi Mustafa Kemal'in dilinde bunlar mazlum ülkeler, mazlum uluslardır. Atatürk'ün Devrimi onlar için de esin kaynağı olacak, ulusal bağımsızlık, ulusal kurtuluş savaşları Türk Devrimini izleyen yıllarda ve günümüzde birbirini izleyecektir. Atatürk Devrim Modeli'nin bir başka evrensel boyutu da vardır. Atatürk sık sık "çağdaş uygarlıktan", insanlığın "ortak değerlerinden" söz etmiştir. Atatürk'ün Devrim Modeli'nin amacı çağdaş, uygar bir Türk toplumu, çağdaş, uygar bir Türk devleti yaratarak, Türklerin dünya uygarlığına katkılarını çoğaltmaktır. Avusturya'nın 1930'lu yıllarda Türkiye'ye gönderdiği bir diplomatı, August Ritter von Kral, Atatürk Devrimi için şöyle diyor: "Bu Devrim halkın düşünce sistemini, değerlerini, davranış biçimlerini tümüyle değiştirdi. Türk insanına yeni bir görüş, yepyeni bir *Weltanschauung* getirdi ve tüm bunları kısa bir sürede gerçekleştirdi. Atatürk'ün Devrim Modeli gelişmekte olan ülkelere esin kaynağı olmakla beraber, bu Devrim Modeli nitelikleri ve amacı yönlerinden Batı'nın gelişme, çağdaşlaşma modeline benzemektedir. Orta Çağ zihniyeti ve feodal dünyadan uzaklaşma, ulus-devlet'e yönelme ve siyasal rejimi demokratikleştirme çabaları ve sonraları sosyal devlete yönelme girişimleri ana hatlarıyla Batı'nın gelişme, çağdaşlaşma evrimini özetler. Aynı süreci, aynı ana hatları Atatürk'ün Devrim Modeli'nde görmek olanaklıdır. Ulus-devlet'i kurmak, onu geliştirmek, çağdaşlaştırmak, demokratikleştirmek süreci Atatürk Devrimi'nde de yaşanmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin hemen hepsi öncelikle bağımsızlaşmaya ve ekonomik kalkınmaya önem vermektedirler. Siyasal özgürlükler, rejimin niteliği şu aşamada onların programlarında çok önemli bir yer tutmamaktadır. Oysa Türk tarihinde siyasal özgürlükleri sağlama doğrultusunda eskiye uzanan bir uğraş vardır. Nasıl ki Batı'da siyasal özgürlükleri sağlamak uğraşı sosyal devlet anlayışından önce gelmişse, aynı durumu Türk tarihinde de gözlemleyebiliriz. 19. Yüzyılda gelişen Jön Türk hareketi, anayasa rejiminin gerçekleşmesini, rejimin demokratikleşmesini Osmanlı İmparatorluğunu kurtaracak en önemli reform olarak görmüştür. Atatürk'ün Devrimi de yalnızca kalkınmayı değil, açık rejimi, özgür insanı amaçlamıştır. Ünlü İngiliz düşünürü Barbara Ward Mustafa Kemal Atatürk'ün "Batılılaşma" ve "Modernleşme" terimlerini hangi anlamda kullandığını değerlendirirken şunları söylüyor: "Mustafa Kemal bu terimleri Batı'nın Aydınlanma Döneminde, Aydınlanma Felsefesindeki içerikte kullanıyordu. O inanıyordu ki, us ve bilimsel metot yoluyla insanlık için sürekli ilerleme, gelişme olanakları yaratılabilir. Bilim ve endüstrileşme yolu ile Batı ilerlemenin, gelişmenin gerçek anahtarını bulmuştu. Ve Türkler de bundan yararlanarak, ulusal yaşamın her yönüne rasyonel ve bilimsel metotları uygulayarak ilerleme yolunu açabiliyorlardı. Mustafa Kemal inanıyordu ki rasyonel olmayan düşünce biçimi, bilimsel gerçeklerden uzak olan görüşler ilerlemenin düşmanlarıdır." Barbara Ward'un yukarıda değindiğimiz görüşleri, Atatürk'ün Devrimi olarak tanımladığımız tarihsel olgunun bugün için de geçerliliğini koruyan temel niteliklerine işaret etmektedir. O da şudur: toplumda ve devlet yönetiminde, bireyin davranışında aklın ve bilimin egemenliği ve rejimin laik bir temele oturması. Batı, bu olguyu dört yüz yıllık bir süreçte gerçekleştirebilmiştir. Atatürk Devrimi bu olguyu çok kısa bir süreçte, bir kuşak içerisinde gerçekleştirmeyi amaçladı. İşin zor yönü de buydu. Sürecin kısıllığına karşın, Atatürk'ün Devrim Modeli, devleti laik bir temele oturtmayı başardı.

Müslüman ülkeler arasında ilk laik devleti kurdu. Atatürk'ün Devrim Modeli'nin amacı ve özü Osmanlı düzeltim (İslahat) hareketlerinden farklıdır: Atatürk Devrim atılımları geleneksel, devrini tamamlamış bir imparatorluğu yaşatmak değil, ulus-devleti kurmak ve çağdaşlaştırmak çabalarıdır. Atatürk Devrimi'nin amacı Türk devletinin, Türk toplumunun tüm çağdaşlaşmasıdır. Osmanlı düzeltim hareketleri ise tüm çağdaşlaşmayı amaç edinmemişlerdi. Ayrıca, Osmanlı düzeltim hareketleri Osmanlılık, İslamcılık, ulusçuluk gibi birbiriyle çelişkili durumda olan kavram ve görüşlerin etkilerini taşıyorlar ve bu çelişkiler nedeniyle de güçlerini yitiriyorlardı. Oysa Atatürkçülük bu çelişkilerden uzaktır; bağlılığı ulusal Türk devleti'nedir; amacı ise bu devletin tümüyle çağdaşlaşmasıdır. Atatürkçülük bir yurt kurtarma eyleminden kaynaklanmıştır. Gelişimi ise iç yapının sorunlarını çözmek, dış ilişkilere yön vermek; düşün, değerler sistemi ve yaşamda kökten değişiklikler yapmak doğrultusunda olmuştur. Karar alma sürecinde geleneksel değil, çağdaş ölçütler yer almıştır. Ulusçuluk, ulusallık, laiklik Atatürkçü düşünce sisteminin başlıca özelliklerini oluşturmuştur. Batı'nın olguculuk (pozitivizm) ve dayanışmacılık (solidarizm) düşün akımları Atatürkçü düşünce sistemini etkilemişlerdir. Öte yandan, Atatürk ulusların, toplumların, bireylerin bağımsızlığını, özgürlüğünü; insan, toplum ve devlet yaşamının ayrılmaz, vazgeçilmez, tartışılmaz ana ögesi saymıştır. Bu ana öğenin işlerliğe kavuşturulması için yeni bir ulusal model oluşturulmak istenmiştir. Oluşturulmak istenen bu modelde, bu kalkınma, gelişme, çağdaşlaşma biçiminde ulusal çıkar, toplum yararı, birey ve sınıf yararlarının, egemenliklerinin üstünde tutulmuştur. Bu yönüyle Batı'nın anamalcı kalkınma modelini bütünüyle almamış, ama bütünüyle de yadsımamıştır. Yine bu yönüyle Sovyet Rusya'daki toplumcu modeli benimsememiş; ancak, az gelişmişlikten kurtulmak için toplumcu ideolojinin kalkınmada devlete ağırlık veren yönlendirmelerinden esinlenmiştir. Geliştirilen ulusal model hem Türkiye ve hem de öbür mazlum ülkeler ve toplumlar için yeni bir kalkınma, çağdaşlaşma yöntemidir. Atatürk'ün Devrim Modeli'nin amacı Türk ulusunu kapalı bir toplum yaratmadan, bağımsız olarak çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmaktır. Bu amaca ulaşmak için us'u, bilimi egemen kılan laik, halkçı, devrimci, özgürlükçü, ulusçu bir toplum ve devlet yönetimi öngörülmüştür. Atatürkçülük ise tüm çağdaşlaşmaya, uluslaşmaya bağlılığın düşünce sistemidir. Atatürkçülük ulusal Türk devletinin düşünce sistemidir. Atatürk'ün Devrim atılımları ise çağdaşlaşmayı, uluslaşmayı gerçekleştiren ve gerçekleştirecek uygulamalardır. Günümüzde uygulaması nasıl olursa olsun çağdaşlaşmak-kalkınmak istemeyen hemen hiçbir ülke yoktur. Yeni kurulan, ya da yeni kurulmuş olan devletlerin siyasal seçkinleri, kendi ülkelerinin de çağdaş toplumun şu özelliklerine kavuşmasını isterler: dinamizm, değişme, sanayileşme, bağımsızlık, etkenlik, güçlülük ve ulusal birlik. Başka ülkelerin başarılarından yararlanarak, esinlenerek eski toplumları değiştirmek, yenileştirmek özlemi dünyanın her köşesine yayılmış ve çağdaşlaşma devrimi başlamıştır. Çağdaşlaşmak, çağdaş olmak, devlet için, ulus için bütünlüyci bir kavramdır. Konunun tek bir yönüne, siyasal, ekonomik, örgütsel, kurumsal, tinsel, eğitim ve benzer yönlerinden birine ağırlık vererek, bu öğeden gelen sorunları çözerek çağdaş olmak olanaksızdır. Kuşkusuz tüm sorunları bir anda, birlikte çözenin de çaresi bulunamamıştır. Toplumsal, ulusal yarar doğrultusunda, öncelikler sıralaması içinde, toplumsal koşulları da dikkate alarak bir uygulamaya gitmek en ussal yöntemdir. Her gelişmemiş, çağdaşlaşma amacındaki ülke kendi koşullarına göre bir yöntem benimseyecek, onu uygulamaya çalışacaktır. İşte Atatürk'ün Devrim Modeli, ülke koşullarına dayanan böyle bir ulusal kalkınma-çağdaşlaşma modelidir. *Gelişmekte olan ülkelerin de benimsediği kalkınma-çağdaşlaşma modelleri, özde Atatürk'ün Devrim Modeli'nin, bu ulusal koşullara göre Devrim Modeli oluşturma ilke ve özelliklerini taşımaktadır.* Her sistemin, her değişme modelinin bir amacı vardır. Atatürk'ün Devrim Modeli de bir amaca yönelik olarak oluşturulmuştur. Modelin birinci amacı çağdaşlaşmaktır. İkinci amacı ise kalkınmaktır. Bu iki amacın gerçekleştirilmesiyle çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılabilecektir. Gerçekte çağdaşlaşmak, kalkınmayı da içeren bir kavramdır. Ancak dünyanın kapalı yönetimlerindeki bazı uygulamalar çağdaşlaşma ve kalkınmayı ayrı ayrı ele alarak yorumlamayı zorunlu kılmaktadır. Çağdaş demokratik toplumun temel

amacı insanı her alanda özgürlüğe kavuşturmaktır. Özgür insan yalnızca ekonomik, sosyal güvenliğe, eğitim olanaklarına, özdeksel gönence kavuşmuş insan değildir. İnsanın aynı zamanda siyasal özgürlüklere, siyasal seçenekler arasında seçim yapma hakkının da olması gerekir. Bu nedenle çağdaşlaşma yalnızca ekonomik kalkınma, gelişme olarak görülemez. Kalkınmış, ekonomisi güçlenmiş çağdaş toplumun birçok gereğini gerçekleştirmiş ülkeler, kapalı yönetim biçimleri seçmişse, bu ülkelerin insanı siyasi özgürlüklerden, seçenekler arasında seçim yapma hakkından yoksundur; onun için de özgür insan değildir. Bu nedenlerden ötürü bu toplumlar kalkınmış; ancak, çağdaşlaşmamıştır. *Kısacası, ekonomik-teknolojik alanda kalkınmış olmak çağdaş olabilmeyi önemli; ancak tek başına yeterli bir ön koşulu değildir. Çağdaş olabilmeyi önemli bir koşulu da rejimin, siyasal yönetim biçiminin demokrasi ve cumhuriyet değerlerini benimseyip, uyguladığı bir ortamda sağlanır. Çağdaş bir devlet, çağdaş bir toplum ekonomik-teknolojik kalkınmayı gerçekleştirmiş olmasının yanı sıra siyasal yönetim biçimini, rejimini laik bir temele oturtmayı başarmış, ulusal kimlik bilincine ulaşmış ve siyasette akılcı, özgürlükçü kıstasların yer aldığı bir düzene kavuşmuştur.* Çağdaşlaşma olgusu hem devletin ve hem de toplumun geniş çapta dinamikleşmesini öngörür. Çağdaşlaşma yalnızca sanayileşme değildir. Ayrıca, toplumsal, psikolojik ve siyasal değişmeyi de içerir. Atatürk'ün Devrim Modeli hem çağdaşlaşmayı ve hem de kalkınmayı öngörür. Bunun özünde yatan da bağımsız ulusal bir devlet, çağdaş kalkınmış bir toplum ve bu toplum içinde özgür bir insan'dır. Tüm Devrim atılımları bu amaca yöneliktir. Atatürk tüm sınıfları, tüm ulusu içine alan, kavrayan, kucaklayan bir kurtuluş, bağımsızlık eylemi oluşturmuştur. Gerçekten de işgal altındaki bir ülkenin kurtuluşu için başka bir yol da yoktur. Tarihin hiçbir döneminde işgal altında, yok olma durumuna düşmüş ya da düşürülmüş bir ulusun tek bir sınıfın savaşıyla kurtulduğu, bağımsızlığını sağladığı görülmemiştir. Atatürk döneminde tek parti sistemi çağdaşlaşma, toplumun siyasallaştırılması süreci içinde bir geçiş, bir ara sistemdir. Dinsel temele dayalı Halife-Sultan'lı koyu bir baskı yönetiminden özgürlükçü demokratik bir yönetime geçiş için, kuşkusuz bir ara dönem geçirilmesi en ussal yöntemdir. Bu konuda, örneğin, İngiliz siyaset bilimcisi C.H. Dodd: "Türkler, 1930'da ortam elverişli değilken çok partili yaşama girselerdi, hiç değil bir deneme olurdu diyenlere, denenmiş ancak deliller denemeye kalkışır" demektedir. Unutmamak gerekir ki, siyasal parti geleneksel toplumun değil, çağdaş toplumun ürünüdür. Siyasal çağdaşlaşmanın temel bir koşulu, dinsel, geleneksel, ailesel ve budunsal otoritelerin yerine laik, ulusal ve tek bir otoritenin olmasıdır. Atatürk'ün Devrim Modeli bunu gerçekleştirmiştir. Kuşkusuz, çağdaşlaşmayı hızlandıran, ona anlam kazandıran yalnızca otorite biçiminin değişmesi, siyasal yönetimin alabilirlik (kapasite) düzeyinin yükselmesi, ekonomik yaşamın daha gönencili (refah) olması gibi geniş (makro) düzeydeki sorunların çözümü değildir. Çağdaşlaşma bir bütündür. Bütünlüğünü minil (mikro) düzeydeki değişimlerden de kazanır. Bireyin davranışının, değer yargılarının, öbür bireylerle, devletle, örgütlerle olan ilişkilerinin biçimi, bireyin toplum içindeki rolü ve bu rolü nasıl algıladığı bireysel düzeyde çağdaşlaşma olgusunun önemli bir parçasıdır. Atatürk'ün Devrim Modeli çağdaşlaşmayı bir bütün olarak gören, o doğrultuda devleti, toplumu eyleme sokan, ilk Türk çağdaşlaşma hareketidir. Bu bütünlük içinde genil ve minil düzeydeki çağdaşlaşma sorunlarıyla ilgilenilmiştir. Kuşkusuz, özellikle ulusçuluk ve laiklik ilkeleri hem genil ve hem de minil alanlardaki sorunlarla ilintilidir. Laikliğin içeriğinde yatan usçuluk; yazgıcılığın (kadercilik) yadsınması bireysel değerleri ve davranış biçimlerini doğrudan doğruya etkilemiştir. Eğitim alanındaki devrim atılımları hem genil ve hem de minil düzeyde Türk çağdaşlaşma eylemini büyük ölçüde biçimlendirmiştir. Atatürk'ün Devrim Modeli sömürgelerdeki bağımsızlaşma eylemlerinden, kurtuluş savaşlarından farklıdır. Türk toplumu köklü bir devlet geleneğine, devlet olma bilincine sahiptir: devletsiz kalmamış bir toplumdur. Ulusal bağımsızlık savaşı, 700 yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun, devletin başkentiyle birlikte topraklarının büyük bir bölümünün işgal edilmesi, bir bölümünün de yaratılmak istenen uydu devletçikler arasında paylaşılması üzerine başlamıştır. Topraklar işgal edilmiş, başkent ve yönetimin başı

denetim altına alınmış, Osmanlı Meclis'i dağıtılmıştır. Ancak Padişah, Halife-Sultan 700 yıllık devletin geleneksel, dinsel başı olarak hükümeti ile birlikte devletin yöneticisidir. Atatürk'ün ulus-devlet kurmada bir kolaylığı Türk toplumunun köklü devlet geleneğinden gelmiş olmasıdır. Karşılaştığı güçlük ise geleneksel, dinsel, 700 yıllık bir geçmişi olan Halife-Sultan otoritesine karşın Anadolu'da yeni bir otorite oluşturmak zorunda kalmasından doğmuştur. Halife-Sultan'a, onun karşı koymasını nedeniyle de ulusal birliği sağlama, yeni bir otorite kurmak kolay olmamıştır. Türk ulusunca, Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Devrim ilk başından beri, tüm Devrim sürecinde ve özellikle Atatürk'ün döneminde dinamizmini yarata, yarata, işlevini, görevini, yetkesini, sorumluluğunu belirleye belirleye büyümüştür. Devrim, bu açıdan ayrıntılı bir biçimde incelendiğinde, araştırıldığında elde edilecek bulgular, uluslaşma, çağdaşlaşma çabasındaki toplumlar için yarar sağlayacak bir modeli, bir uygulamayı ortaya çıkarmaktadır. *Atatürk'ün Devrim Modeli, Kapitalist ya da Marksist gelişme Modellerinin kopyası değildir. Atatürk Devrim Modeli'nin oluşumunda bir dış etkiyle, zorlamayla karşılaşmamıştır. Devrim'i oluşturan, Devrim sürecinde alınan her karar, her uygulama, her düşünce ulusal boyutlarda ele alınmış, ulusal çözümler olarak düşünülmüştür. Bu nitelikleriyle Atatürk'ün Devrim Modeli kendine özgü ulusal bir model olmuştur.* Bağımsızlığına yeni kavuşmuş, çağdaşlaşma çabalarına yönelmiş ülkelerde yapılan araştırmalar, "model kopyacılığından kurtularak yapısal özelliklere göre oluşturulan kalkınma, gelişme yöntemlerinin başarı şanslarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu başarı şansının yanı sıra, ulusal yöntemler, ulusal modeller dış etkileri, dış karışmacılığı önemli ölçüde önleyici, bağımsızlığı zedeleme olasılıklarını engelleyici bir ortam yaratmaktadır. Kuşkusuz her geri kalmış toplumun devrimci önderleri kendi toplumlarının yapışım özelliklerini; bu yapı ve özellikler içinde nasıl bir model geliştirmek gerektiğini, o modelin uygulanabilirlik ölçüsünü başkalarından, yabancılardan daha iyi bilir, bilmek durumundadır. Çağdaşlaşma çabasındaki gelişmemiş ülkelerin uygulamaları bu doğrultuda olmaktadır. Bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerle ilgili bu saptama ve gözlem Atatürk'ün ulusal model oluşturma ve uygulama girişimini doğrulamaktadır. Çok fakir, çok az eğitilmiş insan gücüyle Atatürk döneminin Türkiye'si bağımsızlığını bugüne göre çok daha etkin bir biçimde korumaktaydı. Bu özelliğini temelde iki olgunun varlığına borçluymuştu. Birinci olgu sağlıklı, akılcı ve ulusal bir kalkınma-çağdaşlaşma Modeli'nin oluşturulması ve uygulanmasıydı. İkinci olgu ise bu Modeli uygulamakla yükümlü, başta Atatürk olmak üzere, siyasal önderler grubunun üstün nitelikleriydi. Kalkınmayı, çağdaşlaşmayı amaç edinen Atatürk'ün Devrim Modeli özde bir ulusun, tarihsel, kültürel ve toplumsal birikimlerine; bir ülkenin ve o ülke insanının çabasına, özverisine dayanan bir Model'dir. Atatürk'ün Devrim Modeli gerçekçidir, ussaldır ve ulusaldır. Atatürk'ün Devrim Modeli'nin başlıca çağrısı şudur: az gelişmiş bir ülke, gelişme çabasındaki bir ülke "kendi gerçekleri", kendi tarihsel, kültürel, toplumsal birikimi doğrultusunda kalkınma-çağdaşlaşma Modeli üretir ve uygularsa bunu gerçekleştirme olasılığı büyüktür. Aslında şimdilerde uygulandığı özellikleriyle; örneğin, küreselleşme politikaları az gelişmiş ülkeleri tekele alan, onları kontrol eden, onların sağlıklı gelişme olanaklarını zayıflatan politikalardır. Oysa Atatürk'ün çağdaşlaşma-kalkınma Modeli özde ulusa, halka; ulusun, halkın çabasına, ülkenin birikimine, ülkenin özelliklerine dayanır. Bu işi başarmada ülke insanına güvenir, onu onurlandırır. Atatürk'ün Devrim Modeli az gelişmiş ülkeleri boyunduruktan kurtaran, gerçek bağımsızlıklarına kavuşturan ve iç işlerine karışılmasını önleyen bir Model'dir. Onun için bu Model anti-empyristtir, insancıldır ve bu Model gerçekten tüm insanlığı sardığı, insanı insan olarak gördüğü, insanı meta olarak görmediği için de evrenseldir. Çağdaşlaşmayı gerçekleştirmek için oluşturulan sağlıklı, ussal bir "Model" tek başına yeterli değildir. Bu Modeli benimseyecek, destekleyecek ve uygulayacak bir siyasal kadroya gereksinim vardır. Bu nedenle çağdaşlaşma-kalkınmanın başarısı bu doğrultuda oluşturulan Model'in özelliklerinin yanı sıra siyasal yönetimin niteliklerine bağlıdır. Siyasal yönetimin ulusal gücün oluşumunda ve çağdaşlaşma-kalkınmanın gerçekleşmesinde azımsanmayacak bir önemi vardır. Temelinde bir ülke halkının moral durumu öncelikle o ülkede hükümet edenlerin kalitesine bağlıdır.

Atatürk ve onun önder kadrosunun ulusallığı, dinamizmi, kararlılığı, tutarlılığı ve üstün niteliği ülkede ve dünyada saygınlığın kazanılmasında önemli bir etkeni. Atatürk ve onun ilerici kadrosunun özellikleri çağdaşlaşmayı hızlandıran ve ulusal güce katkı yapan özelliklerdi. İsmet İnönü, Mahmut Esat Bozkurt gibi devlet adamları bu kadronun içinde yer alıyorlardı. Atatürk ve onun ilerici kadrosu var güçleriyle, özde ulusa, kendi gücümüze dayanarak ülkemizi uygarlık yolunda seferber etmiş, siyasal, kültürel, hukuksal devrimler yapmış ve kaynakları harekete geçirerek alt yapı devrimini başlatmıştır. Atatürk Türkiye'si çok az eğitilmiş insan gücüyle Devrim atılımlarını başarmış ve dünyada saygınlık kazanmıştır. Özetle, *çağdaşlaşmak-kalkınmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için iki temel gereksinim vardır: Çağdaşlaşmak-kalkınmak için seçilen Model'in özellikleri ve bu Modeli uygulamakla yükümlü siyasal yönetimin nitelikleri* Atatürk'ün Devrim Modeli ulusal, dinamik bir çağdaşlaşma-kalkınma programıdır. Atatürk ilkeleri ise bu Devrim'i yönlendiren, Devrimle beraber büyüyen ve Devrim atılımlarının düşünsel yönünü oluşturan ilkelere dir. Atatürk'ün Devrim Modeli bir yönetim biçimidir ve onun da uygulama yöntemleri vardır. Atatürk ilkeleri olan cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimcilik Atatürk'ün Devrim Modeli'ni çerçevelemiş, Modeli bu temel görüşlere bağlamıştır. Atatürk'ün Devrim Modeli bir süreç içinde oluşmuştur. Atatürk'ün Devrim Modeli bir bağımsızlaşma, bir çağdaşlaşma, bir kalkınma Modeli'dir. "Türklüğün Unutulmuş Büyük Medeni Vasfı" nı vurgulayan Atatürk, Devrimi'yle Türklük ve Uygarlığı yeniden ve birlikte gündeme getirmiş ve Devrim'in amacını çağdaş uygarlık düzeyine erişmek, hatta onu aşmak olarak belirlemiştir. Atatürk'ün Devrim Modeli Türk Aydınlanma Devrimi'nin Modelidir.

Suna KİLİ

KAYNAKÇA

ARAR, İsmail, **Atatürk'ün Halkçılık Programı**, Baha Matbaası, İstanbul 1963.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1919-1938)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1961.

Söylev, Türk Dil Kurumu Yayınları, II Cilt, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1974.

BOZKURT, Mahmut Esat, **Atatürk İhtilali**, Tüpraş Yayını, 2003.

DODD, C. H., **Political Development (Siyasal Gelişme)**, MacMillan, London 1972.

EISENSTADT, S. N., **Revolution and the Transformation of Societies: A Comparative Study of Civilizations (Devrim ve Toplumların Değişimi: Uygarlıkların Karşılaştırılmalı Bir İncelemesi)**, The Free Press, New York 1978.

KİLİ, Suna, **Türk Devrim Tarihi**, 12. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.

Atatürk Devrimi: Bir Çağdaşlaşma Modeli, 10. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

"Kimlik Sorunsalı", **Türk Kültürü ve Kimliği**, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayını, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul 2006, s.22-37.

"Ulusal Gücün Öğeleri Açısından Atatürk Döneminin Bir Değerlendirmesi", **Cumhuriyet'in 80. Yıldönümü Armağanı**, ADD Mersin Şubesi Yayını, 2006.

"Atatürk, Uygarlık ve Dünya Ulusları", **Cumhuriyet'in 70. Yılında Atatürk'e Armağan: Geçmişten Geleceğe**

Atatürk, Çağdaş Yaşamı Destekleme Yayını, İstanbul 1993, s.93-98.

“Kemalism in Contemporary Turkey (Çağdaş Türkiye’de Kemalizm)”, **International Political Science Review**, I, No. 3, s.381-404.

LERNER, Daniel, **The Passing of Traditional Society (Geleneksel Toplumun Sona Erişi)**, The Free Press, Illinois-Glencoe 1958.

LIPSON, Leslie, **Siyasetin Temel Sorunları**, Çev. Fügen Yavuz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.

Uygarlığın Ahlaki Bunalımları, Çev. Jale Çam Yeşiltaş, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2003.

PEKER, Recep, **İnkılâp Tarihi Notları**, 1935.

Türkiye İş Bankası Uluslararası Atatürk Sempozyumu: (17-22 Mayıs 1981) Bildiriler ve Tartışmalar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

VON KRAL, August Ritter, **Atatürk’s Land: The Evolution of Modern Turkey (Atatürk’ün Memleketi: Modern Türkiye’nin Gelişimi)**, Çev. Kenneth Benton, Wilhelm Braumüller, Wien 1938.

WARD, Barbara, **Turkey (Türkiye)**, Oxford University Press, London 1942.

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-devrim-modeli/?pdf=3782> adresinden erişilmiştir